

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

SZAKTANÁCSADÁS VAGY TANÁCSADÁS? - EGY FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

VARGA TIBOR
NAGY NÉ DEMETER DÓRA

Összefoglalás

A tanácsadás része mindennapjainknak, tanácsot adunk másoknak és tanácsokat kapunk másoktól. A tanulmányban röviden vázoljuk a tanácsadás mezőgazdaságban alkalmazott jelentőségét, amely nagyon fontos egy jól működő ágazat életében. A téma aktualitását, a gazdálkodók alulinformáltsága, és a tanácsadási tevékenység hiányossága adja.

Tanulmányunkban a Borsod megyei Tiszalúc Nagyközség gazdálkodóit kérdeztük, kérdőíven keresztül, a mezőgazdasági szaktanácsadáshoz fűződő viszonyokról. Emellett a szekunder és részben a primer adatok alapján elkészült egy SWOT analízist a mezőgazdasági szaktanácsadásról, mint szolgáltatásról. Az elemzéseket a szolgáltatást igénybevevők helyzetére vonatkozóan készítettük el.

Kulcsszavak: szaktanácsadás, mezőgazdaság, információáramlás, szolgáltatás, információ hiány

JEL KÓD: M41

Evaluating the consultancy services to local businesses

Abstract

Consulting is an everyday issue. It stands for giving advice to and receiving some from other people. Our study starts out with a brief introduction of the significance of consultancy in agriculture and then moves on to my chosen topic Consultancy in Agriculture, an essential factor in the life of a prospering business. We chose this topic, because most farmers have not enough information. and system of agricultural consultancy is fault.

We have used questionnaires to interview farmers of Tiszaluc Township in BAZ County, Hungary about their understanding of agricultural consultancy. Based on my research I have made up a SWOT analysis on Agricultural Consultancy as a service, including the details in tables. We have made the analysis taking the standing of those already using this service into account.

Keywords: consultancy, agricultural, information- flow, service, lack of information

Bevezetés

A menedzsment tanácsadással foglalkozó szakirodalom szerint, minden olyan tevékenység vagy funkció, amelynek célja a segítségnyújtás, a problémafeltárás és problémamegoldás a tanácsadás fogalmába tartozik. Más szerzők szerint a tanácsadás olyan professzionális szolgáltatás, amelyet számos tényező (például függetlenség, szakmai képzettségek, képességek) megléte esetén lehet csak végezni (Greiner, 1983).

A leggyakrabban idézett, általánosan elfogadott megfogalmazás szerint: "a mezőgazdasági szaktanácsadás olyan szolgáltatás, amely oktatási módszerekkel támogatja a gazdálkodókat a termelési folyamatok fejlesztésében, elősegítve ezzel a gazdálkodók életszínvonalának növelését, valamint a vidéki élet társadalmi megítélésének javulását." (Kozári, 1993 17. oldal)

A mezőgazdasági szaktanácsadásnak két nagyobb területre koncentrálni kell céljait tekintve. *Gazdasági célja* a mezőgazdaság termelékenységének növelése a technikai fejlődés átadásával, továbbá a termelési tényezők - föld, munka, tőke, irányítás - optimális felhasználása. (Kozári, 2009)

Társadalmi célja legfőképpen a gazdasági célok elérésén keresztül valósul meg. Sikeres gazdálkodással növekszik az életszínvonal, ami magával vonja a helyi gazdaság beindulását, függetlenül attól, hogy akár csak néhány emberről van szó. (Kozári, 2009).

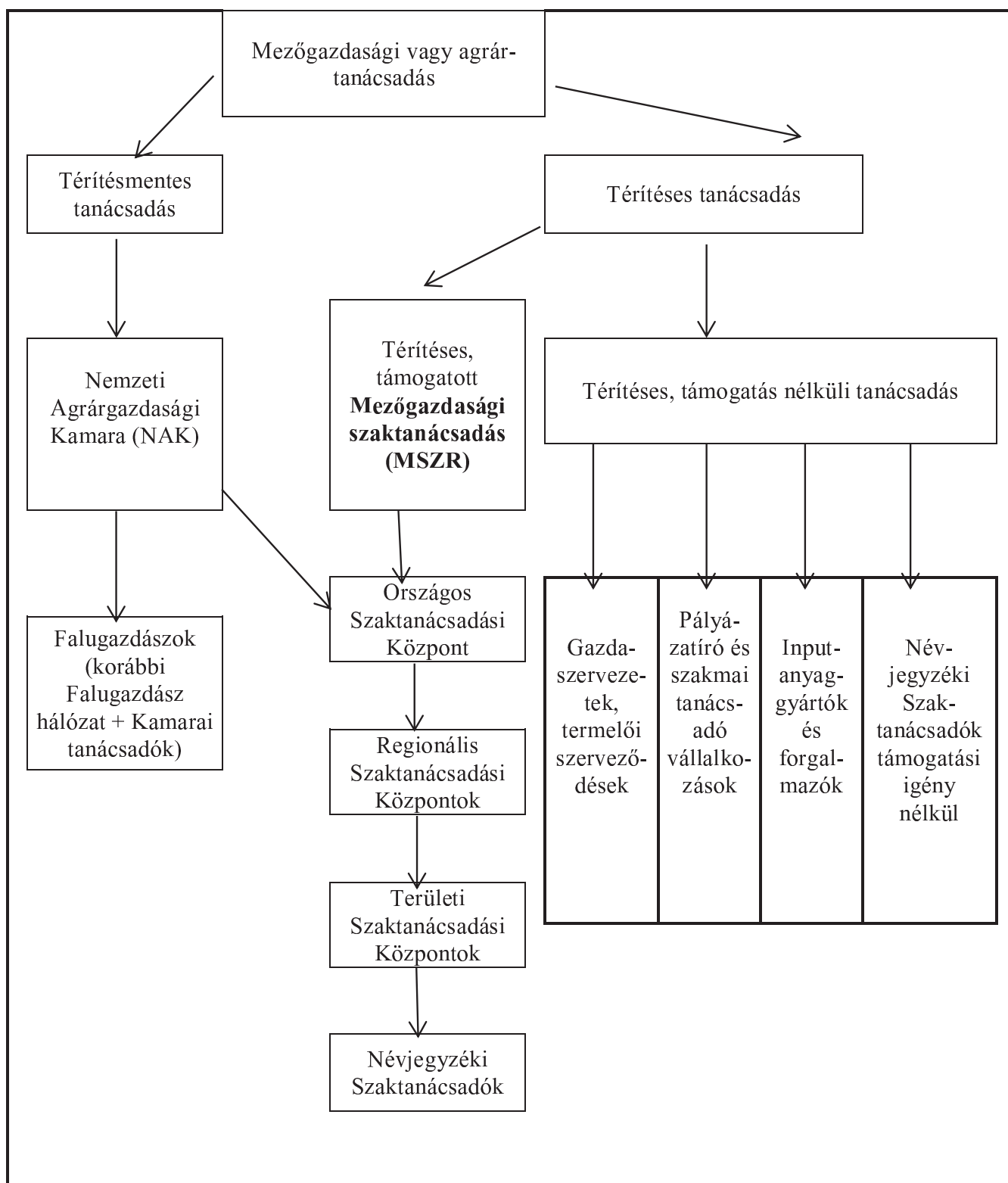
Dániában, ahol a világ egyik legfejlettebb mezőgazdasági szaktanácsadási rendszere működik, a szaktanácsadás a teljes körű szakértői rendszereken keresztül képes támogatni a gazdálkodókat. Véleménye szerint a szakértői tudás-alapú megközelítés, lehetővé teszi a gazdaságokban előforduló problémák komplex kezelését. (Kaltoft, 2000)

Alapvető céljain kívül nagyon fontos szerepe van a vidékfejlesztésben is. Ez legfőképpen abban nyilvánul meg, hogy közvetve segít a vidéki népesség megtartásában. Az az ember, aki eredményesen gazdálkodik vidéken, már nem akar elköltözni távoli városokba, vagy még rosszabb esetben külföldre, hanem igyekszik helyben megteremteni a jövője szempontjából fontos egzisztenciát. Amennyiben jól él, biztosan azt próbálja tanítani a gyermekeinek, hogy ők is folytassák ezt az életformát és talán sikerül meggyőzni a földtől és természettől egyre távolabb kerülő fiatalokat arról, hogy ez nekik is biztos megélhetés lesz a jövőben. *Így hát nem választható külön a vidékfejlesztéstől, mert nagyobb lehetőség rejlik benne ezen a téren.*

A technika/technológia folyamatosan megújul, korszerűsödnek a felhasznált munkaeszközök (erő-és munkagépek), változnak az adózási, foglalkoztatási szabályok, törvények, egyfolytában új vetőmagok és műtrágyák kerülnek piacra, amit egy embernek szinte lehetetlen feladat követni. Itt kerül előtérbe a szaktanácsadás és legfőképpen mondjuk ki, maga a szaktanácsadó, aki az agráriumban kellő szaktudással, széleskörű ismeretekkel és természetesen megfelelő motivációval kell, rendelkezzen ahhoz, hogy segítségére lehessen a termelő gazdának. (Ban - Hawkins, 1996) Közülük kit a fennmaradásban, kit profitmaximalizációban támogasson. A lényeg, hogy aki hozzá fordul, úgy érezze, hogy van/volt értelme az információ átadásnak és ezt a saját gazdaságában, hasznában, sikerességében is megtapasztalhatta.

A képzetlen gazdának segíteni kell abban, hogy korszerűen, hatékonyabban gazdálkodhassanak, használják fel a forrásokat és ez csak az oktatás, tanácsadás útján valósulhat meg. Más módon rövid időn belül lemaradnak az Uniók gazdatársakkal való

versenyben, illetve még nagyobb lesz a fejlettségbeli különbség az agrárágazatokban. (Kulcsár, 2008).

1. ábra: A magyarországi tanácsadói rendszer struktúrája

Forrás: Székely, 2011, alapján saját szerkesztés

Magyarországon a mezőgazdasági tanácsadás több formája működik párhuzamosan egymás mellett. (1. ábra)

Finanszírozás tekintetében az ingyenes gazdatámogatást, azaz az ügyfélszolgálati tanácsadást a falugazdász hálózattal korábban az állam finanszírozta a Vidékfejlesztési Minisztériumon keresztül. Jelenleg (2014. januártól) a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara keretein belül működik tovább a hálózat együtt a korábbi Kamarai tanácsadókkal. (NAK Közlemények) A kamarai tagdíjak mellett továbbra is állami finanszírozás tartja fenn a most már általánosan falugazdászokból álló szervezetet. A vidékfejlesztési tanácsadás és a Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer finanszírozása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program intézkedéseinek keretében valósult meg, amit az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) biztosít kiegészülve nemzeti forrással. A 2007-2013 közötti ciklusban 5 milliárd eurónak, a mindenkori árfolyam függvényében mintegy 1300 milliárd forintnak megfelelő támogatás volt lehívható, jórészt az agrárium versenyképességét javító, a természeti és a vidéki épített környezet értékeinek megőrzését célzó, illetve térségi gazdaságélénkítési beruházásokra.

A szaktanácsadás igazán úgy lehet sikeres, ha folyamatosan együttműködik a kutatással és a szakképzéssel. (Cser, 2001). Az új dolgokat el kell juttatni a gazdákhöz és meg is kell őket tanítani azok használatára. Ez csak erős összefogással, központilag is támogatott, megfelelő finanszírozással lehetséges, ami természetesen annak a függvénye, hogy a döntéshozók milyen forrásokat biztosítanak az egyes részeknek. A fentebb említett három dolog, mint kutatás, szakképzés és szaktanácsadás csak egymást erősítve képes igazán sikeres, a piacon is versenyképes, felelősségteljes gazdatársadalmat létrehozni.

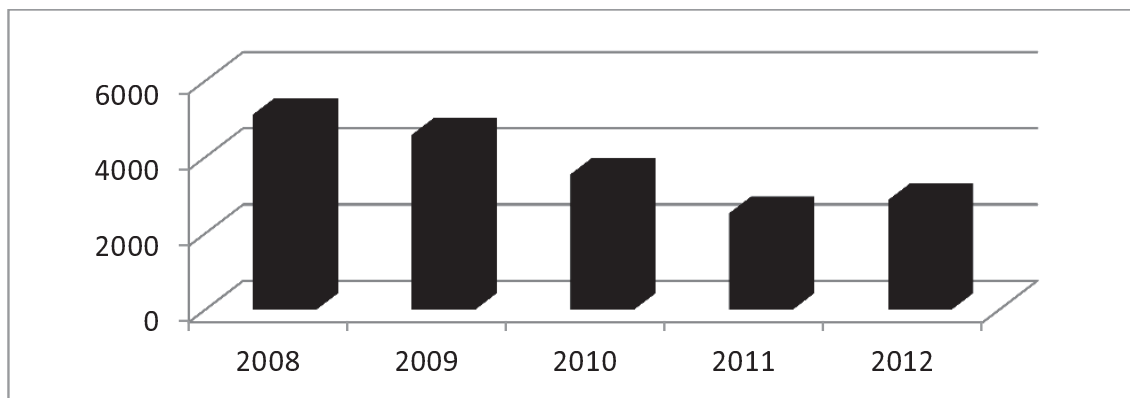
A mezőgazdaságban termelők különböző forrásokból szerzik ismereteiket, amelyeket gazdaságuk ésszerű irányításához, fejlesztéséhez használnak fel.

Ezek a következők lehetnek:

- a többi gazdálkodó
- kereskedelmi cégek (pl. vetőmag- műtrágya forgalmazók)
- nagy integrátorok
- gazdaszervezetek, kamarák
- szaktanácsadók (pl. ügyvéd, könyvelő)
- tömegtájékoztatók (újság, rádió, televízió)

(Ban- Hawkins, 1996)

Sajnálatos tény, hogy akiknek a legnagyobb szüksége lenne a szaktanácsadásra, azok veszik igénybe legkevésbé. Itt legfőképpen az éppen néhány hektáron gazdálkodó, esetleg a mezőgazdasággal csak, mint melléktevékenységgel foglalkozó termelőkre gondolok. Ezen kívül a mezőgazdasági szaktanácsadás utáni támogatási szerződések csökkenő tendenciát mutatnak, ami szintén elkeserítő. (2. ábra)

2. ábra: A szaktanácsadási támogatási szerződések alakulása 2008-2012

Forrás: MVH adatok alapján saját szerkesztés

Anyag és módszer

A kutatásaink során primer és szekunder kutatási módszereket egyaránt alkalmaztunk. A primer kutatás során kérdőíves lekérdezést folytattunk. A kérdőívezést nagyrészt személyesen végeztük, így lehetőségünk nyílt meghallgatni a gazdákat a témával kapcsolatban és segítséget is nyújtottam a kitöltésben.

A kérdőív zömében zárt kérdéseket fogalmaztunk meg, a mintavétel véletlenszerű volt. Összesen 52 kérdőívet került kijuttatásra melyből 32 darab volt felhasználható a kutatáshoz. A postán és egyéb módon eljuttatott kérdőívek minimális számban kerültek vissza. Ezekre azért volt szükség, mert nem mindenki szeret közvetlenül információt szolgáltatni és ezen kívül, mint tudjuk a gazdálkodók az év minden napján nagyon elfoglaltak. A lekérdezés a 2013-as és 2014-es évben zajlott. A kérdőíveket Microsoft Excel program segítségével értékeltük ki.

A szekunder kutatások során az MVH nyilvános támogatási adatai és a KSH adatbázisokat használtuk fel, melyekből az demográfiai, népesedési valamint a mezőgazdaság nemzetgazdaságon belüli szerepével kapcsolatos adatokat gyűjtöttünk és elemeztünk.

Az alábbi hipotézisek köré felépített a vizsgálati eredményeket ismertetjük jelen tanulmányunkban:

- a gazdálkodók túlnyomó része nem hallott a mezőgazdasági szaktanácsadásról és nem is veszi azt igénybe, amennyiben mégis a gazdák nincsenek megelégedve a számukra nyújtott tanácsokkal.
- a gazdálkodók a szaktanácsadást, mint ingyenes tanácsadást értelmezik.

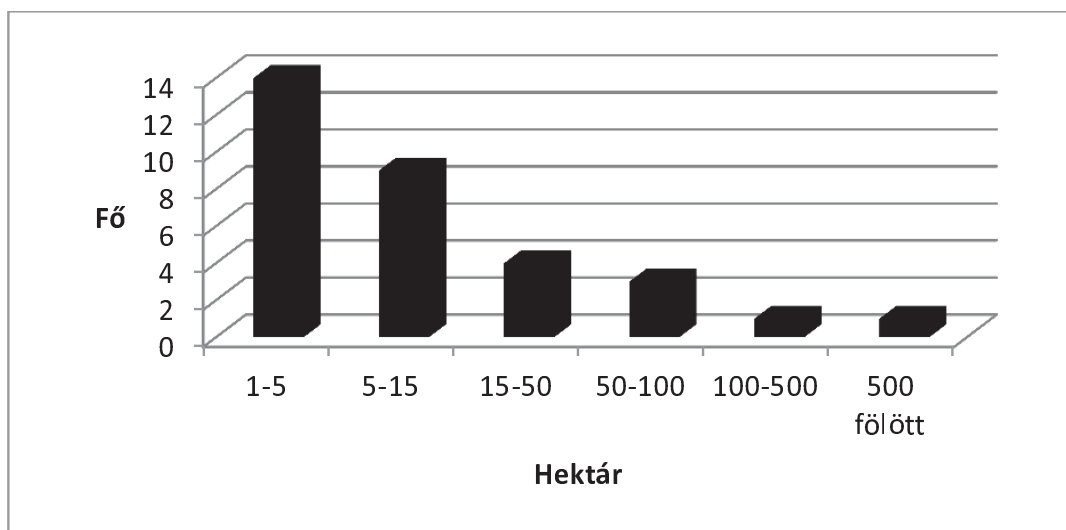
Eredmények

A vizsgálati minta terület

Tiszalúc nagyközség Borsod-Abaúj-Zemplén megyében fekszik és a Szerencsi Kistérséghez tartozik. Miskolctól, a megyeszékhelytől 25 km-re fekszik.

Lakossága 5500 fő, melyből legalább 1000 fő munkanélküli. A közműveket tekintve vezetékes ivóvíz-, gáz-, telefon-, korszerű szeméttároló, villamos energia hálózattal ellátott település, a szennyvízcsatorna és a kábeltelevíziós hálózat szervezése folyamatban van. A települést körbevevő terület szinte teljes egészében meg van művelve. Tiszalúc közigazgatási határán belül kb. 2600 hektár jó minőségű (70%-ban 25 aranykorona értékű) szántó és kb. 650 hektár legelő van. A terület közel 95 %-ban sík és gazdálkodásra alkalmas. Ez az oka annak, hogy az egyébként Észak-Magyarországi régióra jellemző alacsony földárakhoz képest itt talán mégis magasabb áron cserélnek gazdát a földterületek.

A gazdálkodók közül 23 fő 15 hektárnál kevesebb földet művel, függetlenül attól, hogy saját, vagy bérelt területről van szó (3. ábra).

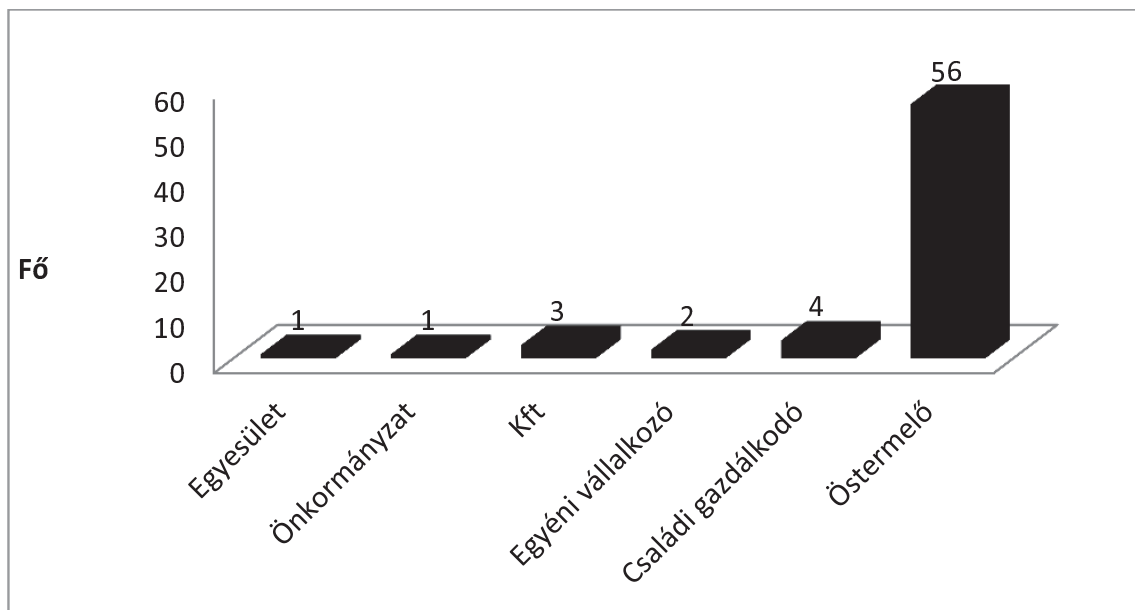
3. ábra: A településen működő gazdaságok méret szerinti megoszlása

Forrás: Kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Szembetűnő, hogy kis számban vannak köztes gazdaságok, a nagyon kicsik után a jóval nagyobbak következnek.

A vizsgálat eredményei

Tiszalúcon 232,82 millió Ft Nemzeti- és Európai Uniós támogatást fizettek ki 11 különböző jogcímen 67 igénylőnek a 2013-as évben. Ebből az összegből 109,7 millió Ft a Területalapú támogatás összege.(4. ábra). Az ábrából kitűnik, hogy mekkora a helyi agrárpotenciál, illetve a növénytermesztésre fordított összeg a településen.

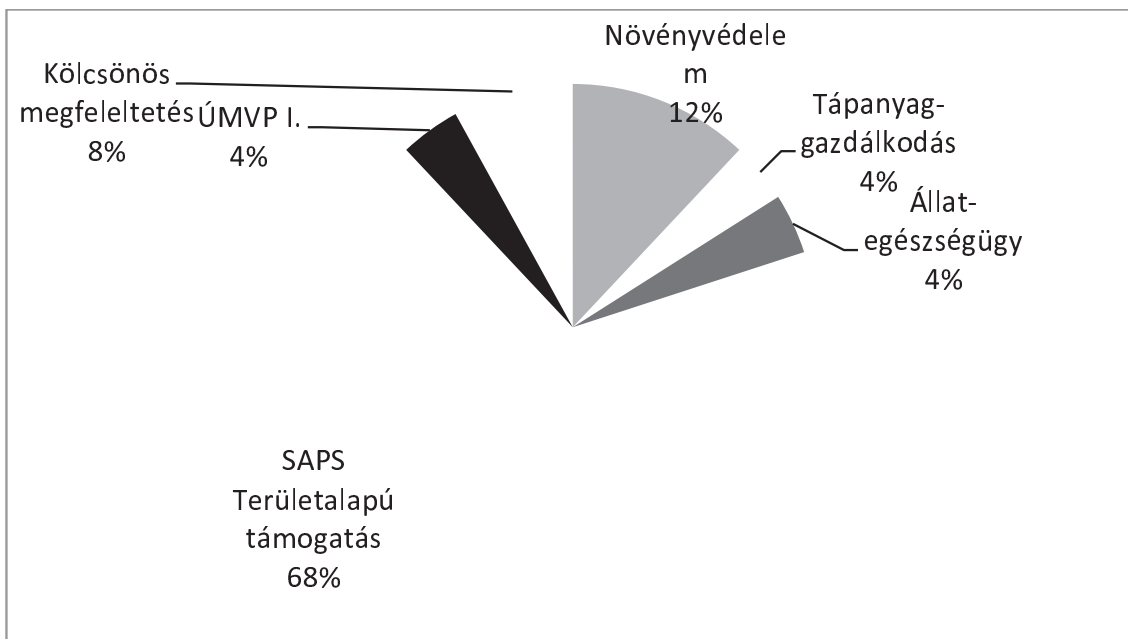
4. ábra: A különböző támogatást igénylők összetétele Tiszalúcon

Forrás: MVH adatok alapján saját szerkesztés

A megkérdezettek a fentebb említett egyének és vállalatok közül kerültek ki. Meg kell jegyezni, hogy az említett igénylőkön kívül számos magánszemély és vállalkozás folytat mezőgazdasági tevékenységet, különböző formában Tiszalúc közigazgatási határán belül. Jelenleg a kutatás csak a községben lakó- illetve telephellyel rendelkező gazdálkodókat érintette és az adatok feldolgozhatóságának egyszerűbbé tétele miatt nem terjesztettük ki a nem helyi lakosokra. A megkérdezettek életkora, az országos átlagot követve magas, mindössze a 5 fő válaszadó volt 40 év alatti, további 17 fő pedig 60 év feletti. A megkérdezettek nagyobb részének nincs szakirányú végzettsége. A hosszú évek gyakorlati tapasztalatai során egyre hatékonyabbnak érzik magukat a gazdálkodók azonban technológiai újítások valamint finanszírozási feltétel rendszer változásával folyamatosan megújuló ismeretanyagra van szükség a sikeres gazdálkodáshoz.

A szaktanácsadás jelene és jövője gazdálkodói szemszögből

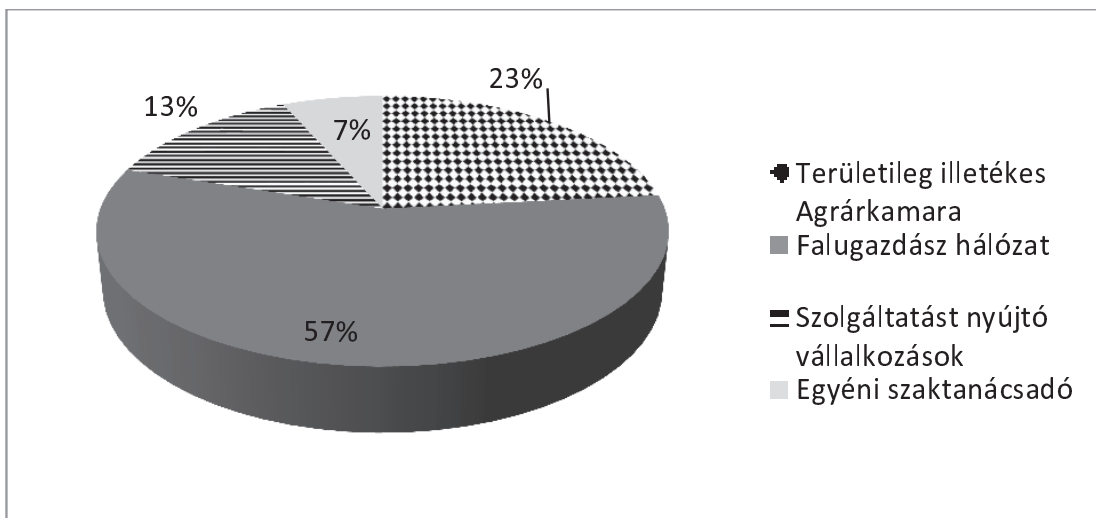
A válaszok alapján jól látszik, hogy 17-en, vagyis közel 70%-ban a Területalapú támogatást jelölték meg, mint igénybe vett szaktanácsadást. Ezután a Növényvédelem következik 12%-al (három fő). Harmadik helyen Kölcsönös megfeleltetés áll a maga 8%-ával (két fő). Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program jogcímei, holtversenyben a Tápanyag-gazdálkodással és az Állategészségüggyel csupán egy-egy jelölést kaptak, ami elenyésző. (4. ábra)

4. ábra: Szaktanácsok szakterületenkénti megoszlása
n=32

Forrás: Kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Az egyik legfontosabb kérdés volt, „hogyan tudjuk meg, kitől veszik igénybe a gazdák a szaktanácsadást, ki az aki valójában szaktanácsadást vett igénybe, nem csupán ingyenes tanácsadást a szakigazgatási szervektől. (5. ábra)

5. ábra: A szaktanácsot adó szervek aránya
n=32

Forrás: Kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

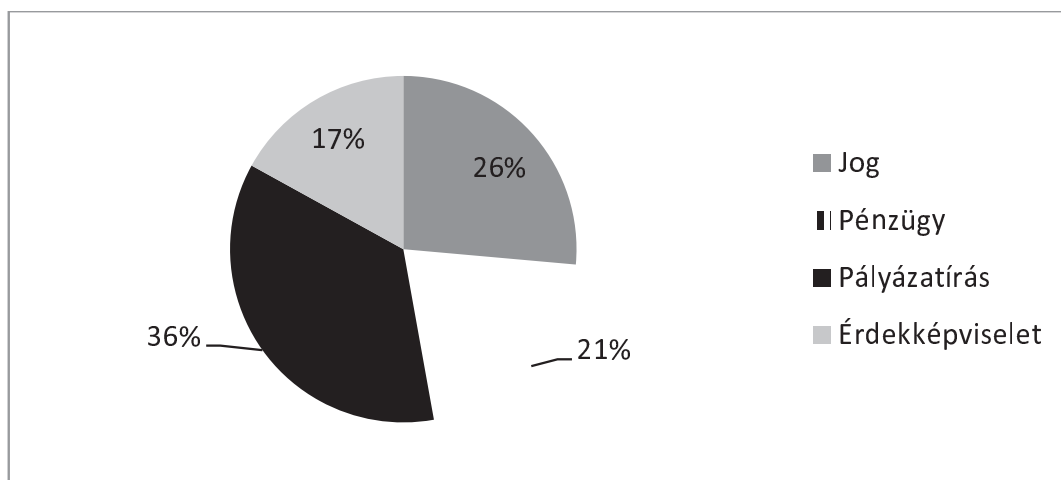
A válaszokból kiderült, hogy a gazdálkodók kiemelkedő arányban a „Falugazdász hálózatot” jelölték meg, mint elsődleges szaktanácsadót, aztán pedig az Agrárkamarát. Ezután következett csak a szolgáltatást nyújtó vállalkozás és végül elenyésző lett az egyéni szaktanácsadó. Beigazolódni látszik a fenti ábrák alapján, hogy a gazdálkodó emberek nagyrészt összekeverik a szaktanácsadást az agrár tanácsadással.

Tulajdonképpen a falugazdászok minden településen jelen vannak, hol sűrűbben, hol ritkábban. Az Agrárkamara, tanácsadóival szintén ott van/volt minden megyeszékhelyen, viszonylagos közelségben a gazdákhöz. Tehát aki ezt a pontot választotta, ott fennáll az esély rá, hogy kapcsolatba került a szaktanácsadóval és nem csupán a kamarai tanácsadót kereste. Akik a „Szolgáltatást nyújtó vállalkozást” választották, őket már a valódi szaktanácsadást igénybe vevők csoportjába sorolhatóak véleményünk szerint. Ezek a tanácsadók a nagy integrátor saját tanácsadói, üzletkötői, akik segítik a hozzájuk fordulókat, (amennyiben tőlük vásárolnak), legyen szó növényvédelemről, tápanyag utánpótlásról, vagy vetőmagról. A gazdák szeretik ezt a módszert és jobbra ez az egyetlen út a kisgazdaságoknak a talpon maradásra. Mindkét félnek megéri, bár jobb lenne, ha önszerveződő gazdaszervezetek (pl. beszerző-, értékesítő szövetkezet) alakulnának, ahol a gazda nem lenne a kiszolgáltató a kereskedő cégeknek.

Akik az „Egyéni szaktanácsadót” választották azok, akik valóban az állam által támogatott szaktanácsadói hálózatban működő, szaktanácsadói névjegyzékben szereplő, szakembereket preferálják. Sajnos számuk minimális a településen, legalábbis a választadók számát tekintve.

A szaktanácsot igénybe vevők ,bárkitől, illetve bármelyik szervezettől vették igénybe a szaktanácsadást, 80%-a elégedett volt. Nem tapasztaltuk az információ gyűjtés során, hogy többet várnának a gazdaságuk eredményességének javítása érdekében.

Fontosnak tartottuk megkérdezni azt, hogy ki milyen területen érzi még szükségesebbnek a szaktanácsadást. (6. ábra)

6. ábra Szaktanácsadási igény a jövőben
n=32

Forrás: Kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Kiemelkedik a négy lehetőség közül a Pályázatfigyelés, illetve Pályázatírás. Ezt jelölték meg a legtöbben. Tudvalevő, hogy amióta bevezették ezt a pályázási rendszert, folyamatosan nőtt a kimondottan agrárterületre vonatkozó pályázatok száma. Ezeket a gazdák szeretnék igénybe venni, de képzettség és legfőképpen idő hiányában maguk nem tudják megtenni. Persze nem elhanyagolható a többi lehetőség sem, miszerint jogi, pénzügyi tanácsadást és érdekképviseletet is szívesen látnának a gazdálkodók.

Következtetések, javaslatok

Sajnos kevesen vannak tisztában azzal, hogy létezik a szaktanácsadás, sőt akik tudnak róla, ők sem ismerik igazán. Szükség van egy központi szervezetre, ami az egész agrártanácsadást, minden szereplőjével együtt összefogja. Úgy tűnik, ez jelenleg megvan. Felülről, állami beavatkozással, külföldi mintára, megszerveződött a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, ami az agrárium minden szereplőjét tagjaként kötelezően integrálja, ezzel közvetlenül eljuttatva az információt hozzájuk. Átvette a Falugazdász hálózatot a Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóságától és a korábbi Kamarai tanácsadókkal összevonta, ezzel egy párhuzamosságot szüntetve meg, ami régóta szükséges volt. 2014. október 1-től a Kamara látja el az Országos Szaktanácsadási Központ feladatait, amivel már mondhatni a Mezőgazdasági Szaktanácsadás is a kereti között működik. Tehát az intézményi rendszer már adott, ami az ide csoportosított állami forrásokkal, támogatási összegekkel és tagdíjakkal fenntartható. (A 2014-2020. közötti Unió ciklusban 13 milliárd forint a szaktanácsadás támogatására elkülönített összeg.)

Következő lépésként a tanácsadók képzését tartjuk szükségesnek, ami jelenleg is zajlik. Fontos, hogy legyen egy jól képzett szakemberekből álló tanácsadó réteg, aki minden gazdák által feltett kérdésre választ tud adni. Mára már nagyrészt kialakult, hogy milyen területen fordulnak tanácsért a gazdák egy szervezethez. Tehát egy területalapú támogatás igénylésével, vagy valamely adminisztrációs kötelezettség teljesítésével bármelyik tanácsadót kereshetnék, de egy vetéstervvvel egybekötött tápanyagterv elkészítésével már specialistához kell fordulni. Az a probléma, hogy jelenleg a specialisták, azaz a szaktanácsadók sajnos több témában is felvállalták a tanácsadást, mint amivel meg tudnak birkózni. Ha az előzőhöz hozzáveszünk egy jogi földrendezést és egy előfinanszírozást, már egy ember képtelen hathatós segítséget nyújtani. Szükség van a specializációra, aminek eredményeit szigorúan ellenőrizni kell. *Természetesen biztosítani kell minden tanácsadó számára a teljes körű oktatást, vagyis bármilyen területen is szeretne jobb lenni, képezhesse magát. Ehhez a tudásátadásra a magyarországi felsőoktatási intézmények kiváló oktatói, szakemberei jelenleg is rendelkezésre állnak.*

Az információ átadásnak tökéletesnek, világosnak, tárgyilagosnak kell lennie. Legjobb módja a személyes konzultáció, mert ilyenkor közvetlen kérdésekre is sor kerül, tehát adott a visszacsatolás is. Ez lehet csoportos, de én még jobbnak tartom a négy szemközti tanácsadást, mert akkor feszitelen és még őszintébb az ügyfél. Utóbbi különösen problémás esetekben ajánlott, nem általános adatok közlésekor.

Egy jó tanácsadó olyan kell, legyen, mint egy türelmes tanár, aki oktat és nevel is egyben. Rajta múlik, hogy az ügyfele miként viseltet majd a jövőben a szaktanácsadási tevékenység és az egész rendszer iránt. Fontos, hogy mind emberileg, mind szakmailag feddhetetlen szakemberek adjanak tanácsot, mert máshogy nagyon nehéz a gazdák bizalmát elnyerni. A lényeg, hogy ott legyen minden gazda mögött egy igazi szakember, akire számíthat.

Hivatkozott források

- [1.] Greiner, L.(1983): Consulting to Management. Englewood Cliffs. New York: 7-12 p.
- [2.] Kozári J. (szerk.) (1993): A mezőgazdasági szaktanácsadás módszertana. Gödöllő, Gödöllői Agrártudományi Egyetem 17. p
- [3.] Kozári J (szerk.) (2009): Mezőgazdasági szaktanácsadás. Szaktudás Kiadóház, Budapest. 9-42.p.
- [4.] Kaltoft, P. (2000): Professionalism in extension service- opening the „black box” of agro-scientific expert knowledge. Greece Volos: 4th European Symposium on European Farming and Rural Systems Research and Extension into the Next Millennium., 433-439 p. (465 p.)
- [5.] Kulcsár L (2008): Vidékfejlesztés és szaktanácsadás Magyarországon az Európai Unióhoz való csatlakozás után. Magyar Agrártudományi Egyesület, Budapest.
- [6.] Ban, W- Hawkins, H. S. (1996): Mezőgazdasági szaktanácsadás. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 245. p
- [7.] Székely E (2011): A magyarországi mezőgazdasági szaktanácsadás intézményi jellemzői. Gazdálkodás LV. (5) 502-510.p.
- [8.] Cser J (2001): Regionális Agrárszaktanácsadó Hálózat modelljének kialakítása és működésének tapasztalatai az Északnyugat-Magyarországi Régióban. Doktori (PhD) értekezés. 11-14. p.

Szerzők:**Varga Tibor**

gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök
IV. évf.

vargati@index.hu

Dr. Nagyné Dr. Demeter Dóra PhD

Főiskolai docens

Károly Róbert Főiskola

Agrár- és Környezettudományi Intézet

demeterd@karolyrobert.hu

